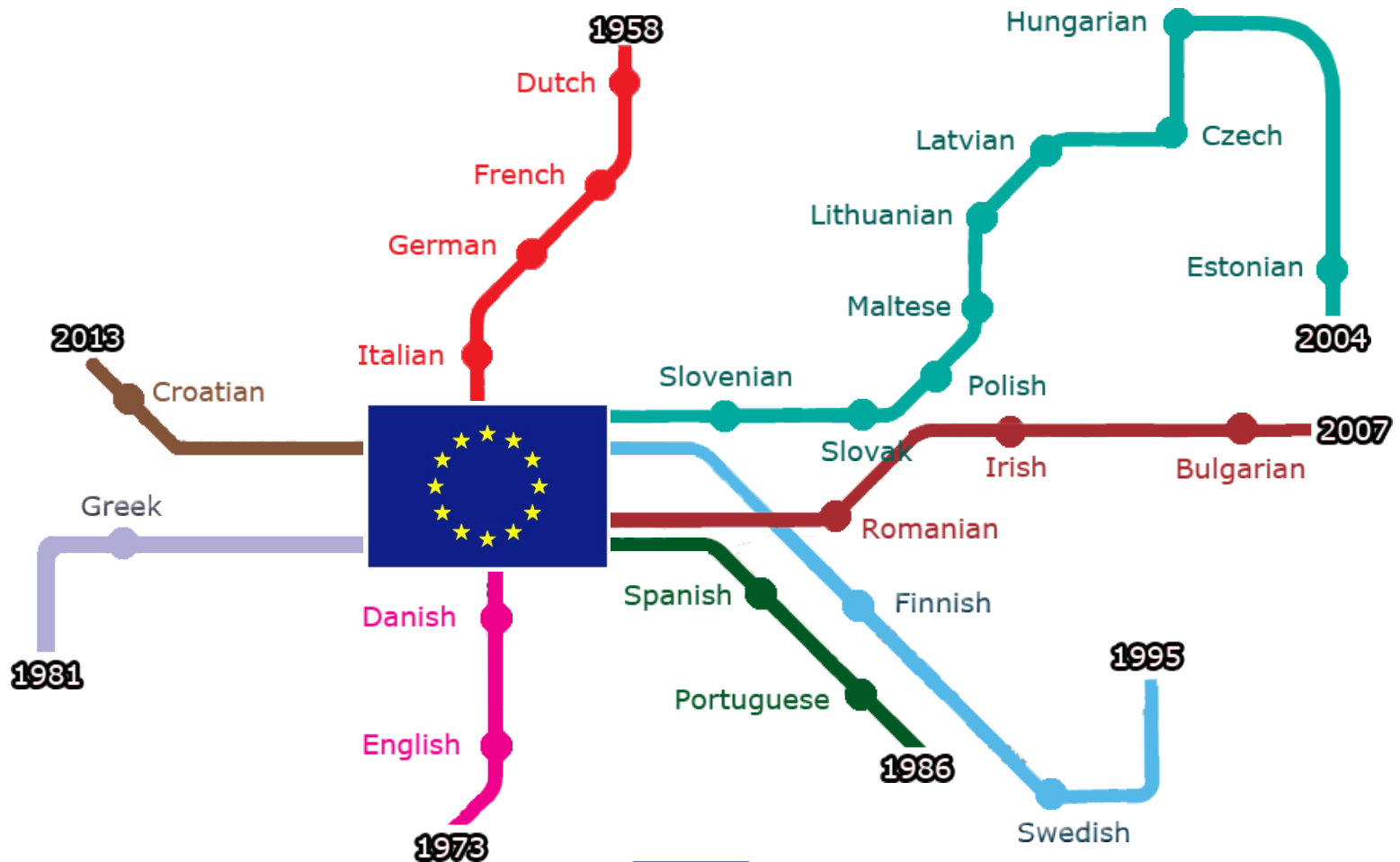

Suomen kieli – EU-lapsuus ja -nuoruus takana. Mitä edessä?

Erkka Vuorinen
Kielikoordinaattori/laatuvastaava
Euroopan komissio
Käännöstoimen pääosasto
9.5.2017

EU – 28 maata, 24 virallista kieltä

ASETUS N:o 1 Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä (1958)

Nykymuodossaan:

”Unionin toimielinten viralliset ja työkielet ovat bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kieli.”

EU:n kieliammatillaiset

Kääntäjät : ± 4 200

Tulkit: ± 1 000

Komissio

**Talous- ja
sosiaalikomitea**

Euroopan keskuspankki

Parlamentti

Neuvosto

Alueiden komitea

Käännöskeskus

**Tilintarkastus-
tuomioistuin**

**EU:n
tuomioistuin**

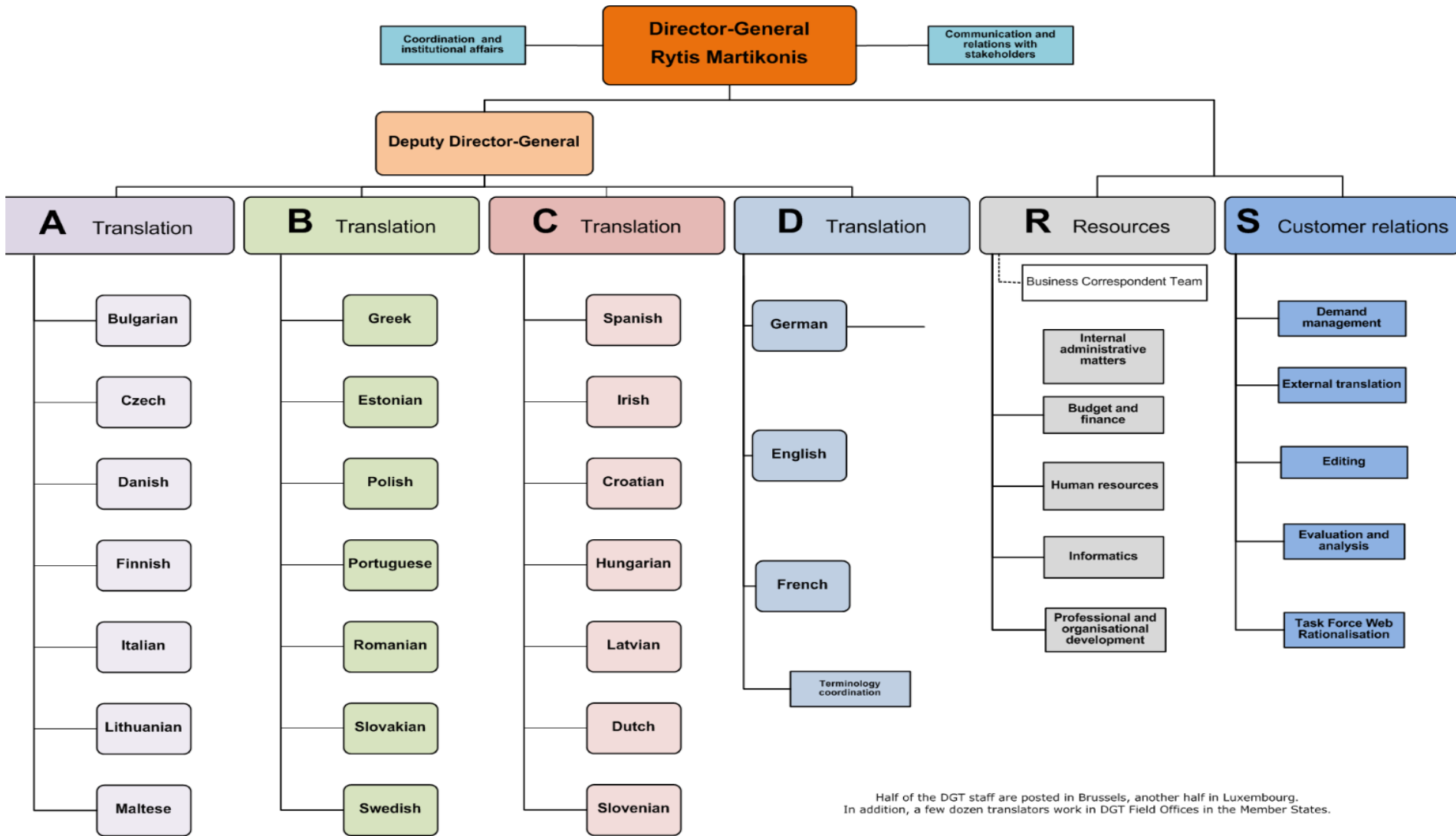
Euroopan investointipankki

Suomen kieli EU:ssa

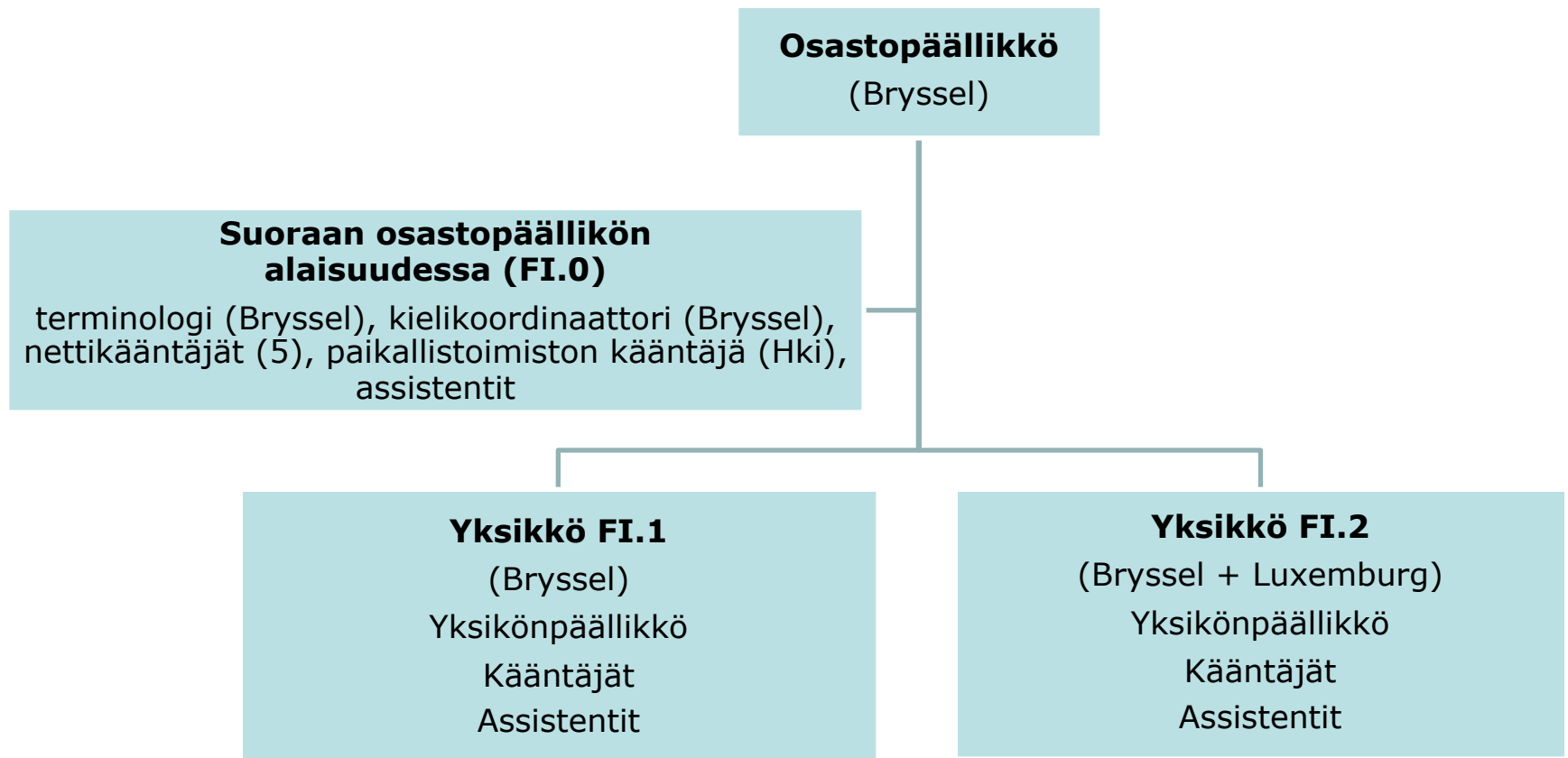
- Käännökset tuotetaan enimmäkseen Brysselissä ja Luxemburgissa, osittain Suomessa ja muualla (freelance)
- EU-käännösyksiköt: yht. n. 160 suomen kielen kääntäjää eri toimielimissä
- Tulkkaus: (n. 40 virkamiestulkkia + 40 akkreditoitua FL-tulkkia)

Komission käännöstoimen pääosaston (DGT) organisaatio

DGT:n suomen kielen osasto

DGT:n suomen kielen osasto

Henkilöstö

- päälliköt: osastopäällikkö + 2 yksikönpäällikköä
- kääntäjät: 56 virkamiestä + 2 virkasopimussuhteista (contract agents)
- assistentit: 9 virkamiestä + 3 virkasopimussuhteista

Tuotanto (2016)

- DGT.FI: n. 81 000 sivua (josta ulkoistettiin 19,3 %)
 - suurimmaksi osaksi kieliparissa EN-FI
- koko DGT: n. 2,2 milj. sivua

Mitä komissiossa käännetään

Aihepiirit

DGT.FI.1: talousasiat, oikeus- ja kansalaisasiat, kilpailuasiat, budjetti, hallinto, laajentuminen, ulkosuhteet, kehitysyhteistyö, aluepolitiikka, viestintä...

DGT.FI.2: finanssivakaus, tietoyhteiskunta ja televiestintä, yritystoiminta, tutkimus, ympäristö, ilmasto, energia, liikenne, maatalous, meriasiat ja kalastus, tulli ja verotus, sisämarkkinat, kulttuuri, koulutus, työllisyys- ja sosiaaliasiat, terveys- ja kuluttaja-asiat, kauppapolitiikka, tilastoasiat...

Mitä komissiossa käännetään

Tekstiluokat

Yli 30 tekstiluokkaa

- lainsäädäntö ja sen perustelut, soveltamisohjeet, sopimukset, raportit, tiedonannot, ilmoitukset, kirjeenvaihto kansallisten viranomaisten ja kansalaisten kanssa, lehdistötiedotteet, esitteet ja muu pr-materiaali, nettisivut, puheet, artikkelit, sisäisen hallinnon lomakkeet ja asiakirjat...

50–60 % suomennoksista puhdasta lainsäädäntöä

Suomi EU-kielenä – vaihteita

1. “Varhaislapsuus” (n. 1990–1994) – *eväät elämälle*

- Neuvottelut Euroopan talousaluetta (ETA) koskevasta sopimuksesta (EEC ja EFTA)
 - ETA-sopimuksen piiriin kuuluvan yhteisön lainsäädännön käänntöstyö käynnistyi.
- Suomen EY-jäsenhakemus (1992)
 - Käänntöstyö laajeni kattamaan koko EY-sääntösten (*acquis*), 40 000–50 000 sivua.
 - Oikeusministeriön ETA-yksikkö käänntöstyön keskuksiksi.

1990–1994

- Käännöstyö tehtiin kotimaassa, lähdekielenä ranska (vrt. Ruotsi: englantia).
- Käännettiin ainoastaan lainsäädäntöä.
- Jättiläismäinen käännösurakka, kiire.
- Astuminen liikkuvaan junaan
 - hyvin laaja aihekirjo; osittain Suomelle vieraat aihealueet (esim. viininviljely)
 - entuudestaan vieraat (ranskalaispohjaiset) laadintakonventiot jo olemassa
 - tarvittiin vastaavat konventiot suomelle → vahva normatiivisuus, kauaskantoiset linjaratkaisut (mm. kotoperäisten vastineiden käyttö).
 - Esim. *kriteeri* → *peruste*; *raportti* → *kertomus*...

/ETA

11.5.1994

Tässä joitakin ilmaisuja, joiden käyttäminen on kielletty tai joille on suotavaa yrittää löytää vaihtoehto.

EI NÄIN

kyseessä oleva
lukuunottamatta
paitsi
mukaan luettuna
tulee/täytyy tehdä
korkeintaan
edellyttäen
mikäli
vain
katsotaan
oleellinen
tarpeellinen
asiaan kuuluva

tiivistelmä
koordinoida
paitsi

VAAN NÄIN

kyseinen
lukuun ottamatta
mukaan lukien
on tehtävä
enintään (ja vähintään)
jos
ainoastaan
pidetään
olennainen
tarvittava
asiaa koskeva, asianomainen
aiheellinen, asianmukainen

yhteenveto
yhteensovittaa
jollei/ellei tms.

Neuvoston direktiivi 93/53/ETY, annettu 24 päivänä kesäkuuta 1993, yhteisön vähimmäistoimenpiteistä tiettyjen kalatautiin torjumiseksi

Virallinen lehti nro L 175, 19/07/1993 s. 0023 - 0033

Suomenk. erityispainos Alue 3 Nide 53 s. 0140

Ruotsink. erityispainos Alue 3 Nide 53 s. 0140

NEUVOSTON DIREKTIIVI 93/53/ETY,

annettu 24 päivänä kesäkuuta 1993,

yhteisön vähimmäistoimenpiteistä tiettyjen kalatautiin torjumiseksi

EUROOPAN YHTEISÖJEN NEUVOSTO,

joka ottaa huomioon Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 43 artiklan,

ottaa huomioon komission ehdotuksen(1),

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon(2),

ottaa huomioon talous- ja sosiaalikomitean lausunnon(3),

sekä katsoo, että

kalat sisältyvät perustamissopimuksen liitteeseen II; kalojen kaupan pitäminen on tärkeä tulonlähde vesiviljelyalalla,

on tarpeen ottaa käyttöön yhteisön tasolla jonkin taudin puhjetessa toteutettavat torjuntatoimenpiteet, jotta turvataan vesiviljelyn järkipäinen kehitys ja edistetään eläinten terveyden suojelua yhteisössä,

huomioitavien tautien osalta olisi viitattava eläinten terveyttä koskevista edellytyksistä saatettaessa vesiviljeltyjä eläimiä ja tuotteita markkinoille 28 päivänä tammikuuta 1991 annetun neuvoston direktiivin 91/67/ETY(4) liitteessä A oleviin luetteloihin,

tautipesäke voi nopeasti saada epitsoottisen eläintaudin luonteen ja aiheuttaa kuolleisuutta ja häiriöitä siinä määrin, että vesiviljelyn kannattavuus alenee huomattavasti,

Suomi EU-kielenä – vaiheita

2) “Lapsuus” (1995–2003) – *oppimisen aika*

- Suomesta EY:n jäsenvaltio (1995)
 - Suomen kielen EU-käännöstoiminta Brysseliin ja Luxemburgiin
- EU:n suomenkielisen käännöstoiminnan rakenteet ja prosessit paikoilleen
- EU-käännökset suomalaisten tietoisuuteen; uusia aineksia suomen kieleen
- Laatupalaute kotimaasta

1995–2003

Henkilö-
resurssit
(virat
täyteen)

FI-kieli-
ohjeet ja
normilähteet

Tietotekniikka
(voimakas
kehitystyö,
ml. kään-
nösmuistit)

Toimielinten
välinen
yhteistyö
(suomen
kielen ryhmä
SUKI)

Laadun-
varmistus-
prosessit
(myös FL-
käännöksille)

Referenssi-
materiaalit
(saatavuus)

Termityö
(organi-
sointi)

Suhteet
kotimaahan
(erikoisala-
ja kieli-
asiantuntijat)

Ranskan
kielen
osaamis-
vajeen
korjaaminen

1995–2003

- Suomen kielen kääntämisen laajeneminen säädösteksteistä muihin tekstilajeihin (suunnitteluasiakirjat, raportit, tiedotteet, pr-materiaali ym.)
 - säädöskielen ulkopuolelle ulottuva käännohjeistus tarpeen
 - käännoskielen normalisointi (esim. kotoperäistämisperiaatteen kohtuullistaminen)
- Suomen kielen erityispiirteiden esille tuominen
 - suomen kielen poikkeavuus tärkeimmistä EU-lähdekielistä (EN, FR, DE)

EU-suomen sanastoa

- ✓ *politiikat*
- ✓ *yhteispäätösmenettely (nyk. tavallinen lainsäätämisyjärjestys)*
- ✓ *toissijaisuusperiaate (subsidiariteetti-periaate)*
- ✓ *pysyvien edustajien komitea (Coreper)*
- ✓ *perusoikeuskirja*
- ✓ *vaihteleva geometria*
- ✓ *perusteltu lausunto*
- ✓ *pohjoinen ulottuvuus*
- ...

1995–2003 – kielitörmäyksiä

Huoli kielestä

Pohjoismainen selkeän kielen ihanne

Lause- ja virketason monimutkaisuus

Epätyypilliset frekvenssit ja kielen ainekset

Innostus oman kielen menosta Eurooppaan

EU-kielen abstraktius

Vieraat tekstilajikonventiot

Kansallinen tarkastelunäkökulma (esim. lain-säädännön käsitteet)

Uudet ja vieraat termit, lyhenteet ja ilmaisut (käsitejärj. erot)

Asioiden tarkastelu koko EU:n tasolla → kohdentumattomuus

Suuri käännösten tarve

EU-asioiden monimutkaisuus

Alkuvaiheen laatuongelmat

1995–2003

Laatupalaute kotimaasta (erit. 1996–1997)

Raportti *Suomi eurooppalaisessa kieliyhteisössä:*

”Euroopan unionissa tarvitaan teksteille parempaa laadunvalvontaa.”

Esim. vuodelta 2017 – edelleen kielitörmäyskurssilla?

European Commission - Press release

Delivering on the European Pillar of Social Rights – Commission adopts first concrete initiatives

Brussels, 26 April 2017

Making the European Pillar of Social Rights a reality for citizens is a joint responsibility.

Euroopan komissio – Lehdistötiedote

Komissio hyväksyi ensimmäiset konkreettiset aloitteet Euroopan **sosiaalisten oikeuksien pilarista**

Bryssel 26. huhtikuuta 2017

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteuttaminen on yhteinen tehtävämme.

Suomi EU-kielenä – vaiheita

3) ”Nuoruus” (2004–2015) – *elämänpiirin laajeneminen*

- EU:n mittava laajentuminen (2004)
 - 9 uutta kieltä → kääntämisen ”kriisi” → kysynnhallintatoimenpiteet → käänösvolyymien tuntuva pieneneminen (n. 30 %)
- EU:n legitimizeettikriisi (2005)
 - perustuslakisopimuksen hylkääminen Alankomaiden ja Ranskan kansanäänestyksissä
 - tulkittiin osin viestinnän ongelmaksi
 - tavoitteeksi EU:n tuominen lähemmäs kansalaisia
- Kääntämisen teknisten apuvälineiden kehitys
- Finanssikriisi (2008–)

2004-2015

- Kääntämisen yleisö-/asiakaslähtöisempi toimintamalli
 - komissio: erillinen nettikäännoyksikkö (2006) – 5 suomalaiskääntäjää
 - haettiin uudenlaista lähestymistapaa kääntämiseen
 - viestien/käännösten lokalisoinnin esiinmarssi
 - uudet kielituotteet (tiivistelmät, editointi, konekäännökset, neuvonta...)
 - DGT:n suomen kielen osasto aloitteentekijänä hankkeessa, jonka tavoitteena oli komission lehdistötiedotteiden parantaminen
- Laatuajattelu tiedostetummin esille DGT:ssä
 - selkeän kirjoittamisen hankkeet (ensimmäinen jo 1998, toinen 2010–)
 - järjestelmälliset laatupohdinnat (2005–)
 - kattava kääntämisen laatukehys käyttöön (2014–)
 - käännösten käyttötarkoitukseen perustuva laatuajattelu

2004-2015

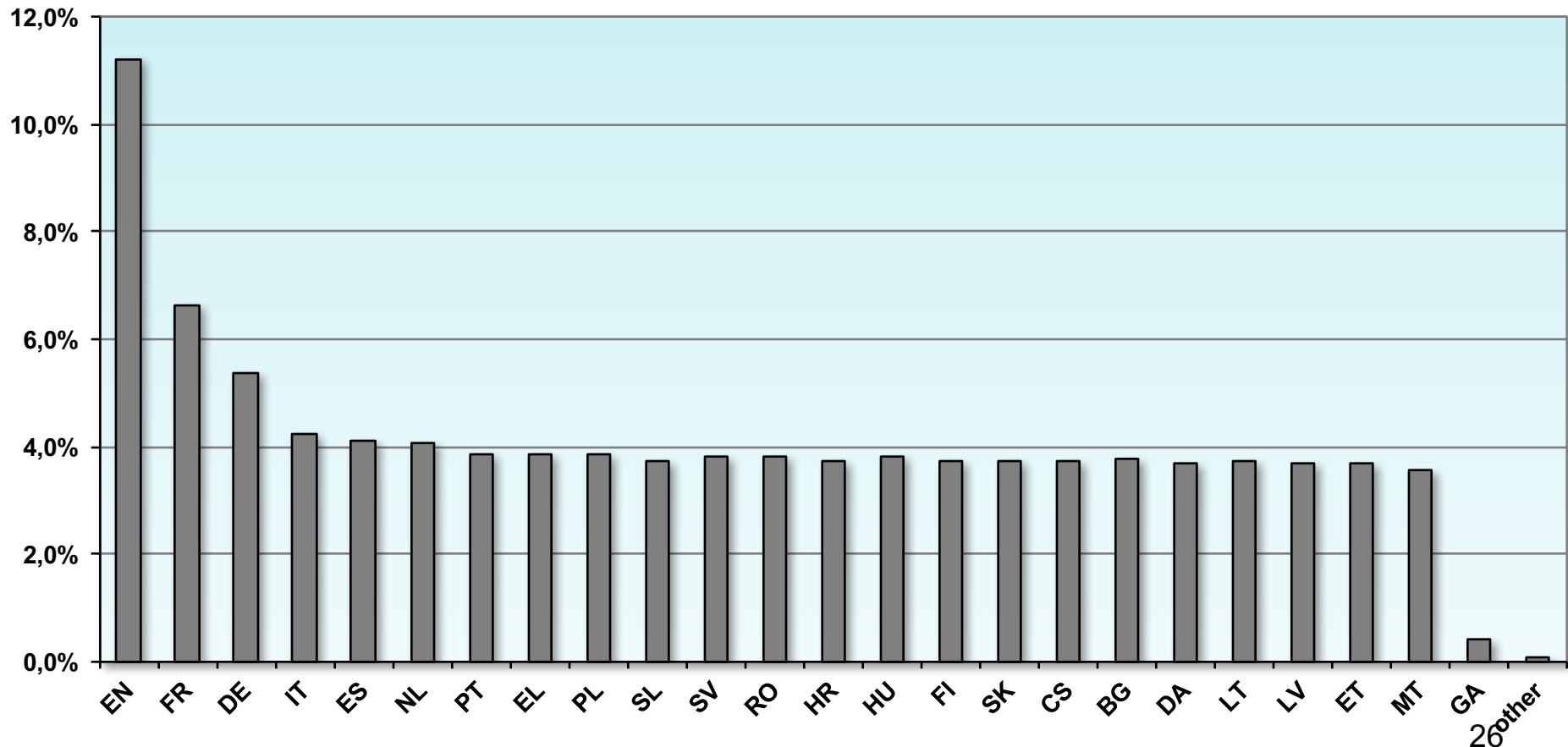
- Termityön vahvistaminen (IATE-termitietokanta)
- Suomen kielen kieliohjeistuksen hienosäätö
- EU-Suomi-yhteistyö- ja palauteverkosto (ESKO) (2009–)
 - EU:n toimielinten suomenkielisten käännoyksiköiden, valtioneuvoston kanslian ja Suomen ministeröiden ja laitosten (ml. Kotimaisten kielten keskus) muodostama verkosto
 - lähinnä termikyselyitä ja palautteenantoa varten
- Tilastopohjaisen konekääntämisen (**MT@EC**) kehittäminen, mukana myös suomi (2010–)

Suomen kieli EU:ssa: mitä edessä?

- Suomen kielen **asema** EU:ssa vakaa, ei suuria muutoksia näköpiirissä.
 - Käännöstyöhön käytettäviä EU:n omia henkilöresursseja on kuitenkin jo pitkään vähennetty.
 - paluu ydintoimintaan (kääntäminen); ulkoistaminen
- Suomen kielen itsensä **kehittyminen** EU-yhteyksissä
 - laatunormit ja -menettelyt hiottuina
 - kokenut henkilöstö
 - valituksia suomen kielestä suhteellisen vähän
 - kielityön uudet "ympäristötekijät" asettavat uusia haasteita

EU:n virallisten kielten osuus käännetyistä sivuista 2016 (%)

Suomen kielen kääntäminen: tämänhetkisiä ja tulevia haasteita (1)

Henkilöstön vähennykset, käänösmäärän kasvu, käänösten määräaikojen lyhentyminen

- korkeat työpaineet, kova kiire
 - kääntämisen huolellisuus ja laadunvarmistusperiaatteiden noudattaminen voivat kärsiä
- töiden ulkoistamisen lisääminen (vähitellen jopa 40 %:iin)
 - hallinnoinnin ja laadunvalvonnan aiheuttama työtaakka

Työskentelytavan muutokset, erit. komission/EU:n aloitteiden paketointi isoiksi tekstikokonaisuuksiksi (esim. energiapaketit, finanssivalvonnan paketit)

- satoja sivuja, toisinaan jopa 1 000–2 000
- usein kiireellisiä → uuvuttavat käänöshuiput
- työn jakaminen, hallinta ja koordinointi haasteellisia

Suomen kielen kääntäminen: tämänhetkisiä ja tulevia haasteita (2)

Sisällöt monimutkaisia (hankalat erikoisalalat)

- esim. energiaverkot, kemikaalit, finanssimarkkinat, päästökauppa...
- jos alan tuntemus puutteellista, riskinä ennen kaikkea tulkinta- ja termivirheet.
- yhteydet alan kotimaisiin asiantuntijoihin elintärkeitä

Tekstinlaadinnan teknistyminen ja automatisoituminen

Haasteita suomen kielen kannalta aiheuttavat erityisesti

- uudet tekstiformaatit (esim. xml)
 - käytetään mm. kehitteillä olevassa EU:n uudessa säädöslaadintasovelluksessa (*Decide*)
- sisällönhallintaohjelmat (erit. web-käännöksissä)
- automaattisesti generoitavat tekstielementit.

Suomen kielen kääntäminen: tämänhetkisiä ja tulevia haasteita (3)

Konekääntäminen

1. vaihe: sääntöpohjaiset järjestelmät
 - Tulokset suomen kielessä heikkoja; suomi ei ollut mukana EU:n aiemmin käyttämässä Systran-järjestelmässä.
2. vaihe: tilastopohjaiset järjestelmät (EU:n oma järjestelmä)
 - Tulokset suomen kielessä parempia, mutta vain välttäviä.
3. vaihe: neuroverkkoihin perustuva konekääntäminen (oppivat järjestelmät)
 - EU:n sisäinen kehitystyö suomen osalta alkamassa.
 - Parannusta laadussa odotettavissa, mutta toistaiseksi epäselvää, missä määrin.

Tekstintuotannon ja kääntämisen teknistymisen hyötyjä

työn nopeutuminen ja tehostuminen

aiemmin käännetyn tehokas hyödyntäminen

kääntäjien yhteistyön helpottaminen

yhdenmukaisuuden lisääminen

Tekstintuotannon ja kääntämisen teknistymisen vaaroja (1)

käännösmuistiohjelmat: lähdetekstin liian tarkka seuraaminen segmenttitasolla → tekstin koherenssin puutteet

sisällönhallintaohjelmat (erit. web) ja uudet tekstinkäsittelyformaattit: tekstin muokattavuuden heikentyminen; käännettävien tekstien/tekstiainesten pirstaloituminen → tekstikokonaisuuden hahmottamisen ja hallinnan vaikeudet

automaattisesti generoitavat tekstielementit: kielelliset kompromissiratkaisut ; kielivirheet (erityisesti suomen kaltaisissa kielissä (kontekstisidonnaiset sijamuodot))

Tekstintuotannon ja kääntämisen teknistymisen vaaroja (2)

konekääntäminen ja jälkieditointi: juuri ja juuri kelvollisen laadun hyväksyminen; kielen normien hämärtyminen; konekääntämisen tulosten epätasaisuus eri kielillä → väärät odotukset

järjestelmien ja sovellusten kokonaisuus: teknisten sovellusten keskinäinen yhteensopimattomuus → kääntämisen / tekstien teknisen käsittelyn hidastuminen

Esim. – sisällönhallintasovellus

DIRECTORATE-GENERAL | DG ENER

Energy

This Commission department is responsible for the EU's energy policy: secure, sustainable, and competitively priced energy for Europe.

PAGE CONTENTS

Latest

Responsibilities

Plans and reports

Leadership and organisation

Contact

Related links

Latest

[News from this department](#)

Responsibilities

DG ENER develops and carries out the Commission's policies on:

Energy

Of the Commission's [10 political priorities](#), DG ENER contributes to:

- [Jobs, growth and investment](#)
- [Energy union and climate](#)

[Mission statement](#)

Energy

Of the Commission's [10 political priorities](#), DG ENER contributes to:

[Management plan](#) with detailed objectives, activities and resources

[Activity report](#) showing achievements, initiatives and resources used during the year

[Commission annual work programme](#)

DG ENER develops and carries out the Commission's policies on:

ENER

This Commission department is responsible for the EU's energy policy: secure, sustainable, and competitively priced energy for Europe.

DG ENER is responsible for the EU Commission's policies on energy

<http://ec.europa.eu/easme/>

Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (EASME)

<http://www.acer.europa.eu/Pages/ACER.aspx>

Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER)

<http://ec.europa.eu/energy/en/about-us>

<http://europa.eu/whoiswho/direct.html?authority-code=ENER>

Esim. – konekääntäminen

Komission lehdistötiedote:

Relocation and Resettlement: EU Member States urgently need to deliver

(...)

For the first time in the history of European migration policy, the Commission proposed to relocate 160,000 people in clear need of international protection from Member States under extreme pressure to other Member States of the European Union – showing concrete solidarity between EU Member States.

EU:n MT@EC-konekäännösjärjestelmä (tilastopohjainen):

Siirroista ja uudelleensijoittamisesta: EU:n jäsenvaltiot tarvitsevat kipeästi antaa

(...)

Ensimmäistä kertaa Euroopan maahanmuuttopolitiikan historiassa, komissio ehdotti 160,000 selvästi kansainvälisen suojelun tarpeessa olevaa äärimmäisen paineen alla olevista jäsenvaltioista muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin – osoittavat konkreettista solidaarisuutta EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Google Translate (ei sallittu EU-käännösten teossa):

Siirtyminen ja uudelleensijoittaminen: EU:n jäsenvaltioiden on pikaisesti toimittava

(...)

Ensimmäisen kerran Euroopan maahanmuuttopolitiikan historiassa komissio ehdotti 160 000 ihmistä, jotka tarvitsevat selkeää kansainvälistä suojelua jäsenvaltioilta äärimmäisen painostuksen kautta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin - osoittamalla konkreettista solidaarisuutta EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Ihmiskääntäjä:

Komissio kehottaa EU-maita tehostamaan turvapaikanhakijoiden siirtoja ja uudelleensijoittamista (...)

Komissio esitti tuolloin 160 000:n kansainvälistä suojelua tarvitsevan henkilön siirtoa muihin maihin niistä EU-maista, joihin kohdistuu suurin maahantulijoiden paine. Tämä jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta korostava ehdotus oli lajissaan ensimmäinen EU:n muuttoliikepolitiikan historiassa.

Suomen kielen EU-haasteet ennen ja nyt

Ennen:

- EU:n tekstinlaadinnan vaatimusten/rajoitusten ja suomen kielen sovittaminen toisiinsa
- riittävän laatutason saavuttaminen ja vakiinnuttaminen
- erikoisala-asiantuntemuksen hankkiminen
- teknisten apuvälineiden kehittäminen
- selkeän kielenkäytön asian ajaminen

Nyt:

- kieliresurssien turvaaminen ja kohdentaminen (ml. sukupolvenvaihdos)
- erikoisala-asiantuntemuksen säilyttäminen ja laajentaminen
- teknisten apuvälineiden kehitykseen sopeutuminen ja vaikuttaminen
- käänös- ja teknisen osaamisen päivittäminen (esim. jälkieditointi)
- uudet viestintämuodot (some)
- selkeän kielenkäytön asian ajaminen

Kiitos!

